

MÔ HÌNH NGÂN HÀNG HỢP TÁC XÃ TẠI CHÂU ÂU

Ngày nhận: 07/7/2014
 Ngày nhận lại: 25/7/2014
 Ngày duyệt đăng: 10/8/2014
 Mã số: 8-14-CD-3

Hà Phước Thông (*)
Nguyễn Công Khánh (**)
Nguyễn Thiên Kim (***)

Tóm tắt: Mô hình ngân hàng hợp tác xã (HTX) xuất hiện đầu tiên tại châu Âu dựa trên ý tưởng của Hermann Schulze (1808–1883) và Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818–1888). Cho đến nay, mô hình này vẫn đang tồn tại và phát triển tại một số quốc gia châu Âu theo đúng ý tưởng ban đầu. Ý tưởng ban đầu của mô hình ngân hàng HTX là hỗ trợ tín dụng cho người nghèo, cùng mục đích với các tổ chức tín dụng vì mô hiện nay tại các nước đang phát triển trong đó có Việt Nam. Bài viết phân tích đặc điểm nổi bật và yếu tố quyết định tạo nên thành công của mô hình ngân hàng HTX tại châu Âu để Việt Nam có thể xem xét áp dụng.

Từ khóa: Ngân hàng hợp tác xã, tín dụng cho người nghèo.

Đặc điểm về hợp tác xã và mô hình ngân hàng hợp tác xã

Theo Liên minh HTX quốc tế (ICA, 1995), HTX là một hiệp hội tự trị tự nguyện của các thành viên có cùng mục tiêu kinh tế, xã hội, văn hóa và được thành lập dưới hình thức một doanh nghiệp đồng sở hữu và kiểm soát dân chủ.

Theo Ủy ban châu Âu (2001), đặc điểm của một HTX là: (i) Tự do hợp tác và rút vốn; (ii) Không chuyển nhượng quyền thành viên; (iii) Mô hình dân chủ cho phép mỗi thành viên có một quyền biểu quyết bất kể giá trị đầu tư; (iv) Phân phối lợi nhuận thường giới hạn và không theo tỷ lệ góp vốn; (v) Quyền sở hữu thường giới hạn theo vốn HTX danh nghĩa đại diện bởi cổ phần của thành viên; (vi) Theo đuổi một số mục tiêu nhất định của thành viên hơn là tối đa hóa lợi nhuận. Có một số mô hình HTX cùng tồn tại, tùy thuộc vào mục đích và bản chất của các thành viên (HTX sản xuất, HTX tiêu dùng, HTX lao động...). HTX tài chính thường thuộc nhóm HTX tiêu dùng (Fonteyne, 2007).

Ngân hàng HTX là một tổ chức thuộc sở hữu của các thành viên và mục tiêu hoạt động là hướng

đến giá trị hợp tác (Oliver Wyman, 2012). Theo đó, ngân hàng HTX có hai đặc điểm tạo nên sự khác biệt trong lợi thế cạnh tranh: (i) Về hình thức sở hữu, ngân hàng HTX là tổ chức tư nhân được sở hữu bởi các thành viên cũng là khách hàng, không thuộc quyền sở hữu của cổ đông hay chính phủ; (ii) Từ đặc điểm sở hữu, ngân hàng HTX có cam kết hướng đến giá trị hợp tác (cooperative value) và xem giá trị của khách hàng trung tâm.

Các ngân hàng HTX tại châu Âu được thành lập dựa trên ý tưởng của Hermann Schulze (1808-1883) và Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818-1888), từ nhận thức về sự nghèo khó, đói khổ và khả năng khó tiếp cận tín dụng của người dân đặc biệt là trong nạn đói năm 1848. Ý tưởng về việc xây dựng những HTX tín dụng được thực hiện một cách độc lập vào giai đoạn giữa thế kỷ 19, trong khi Schultze hướng đến việc giúp đỡ những chủ doanh nghiệp nhỏ và những nghệ nhân tại thành thị, Raiffeisen hướng đến những người nghèo ở nông thôn. Nguyên lý hoạt động của các tổ chức này tương tự như ý tưởng tài chính vì mô hiện nay tại các nước đang phát triển, tức là cung cấp cho người dân những công cụ và tài nguyên.